

KARATE AT BASKETBALL

Ralph Vincent Mendoza

Makulimlim noong araw na ‘yun. Kaarawan ng kapatid kong si Ryan. Dumating si Papa sa Atimonan na may bitbit na isang pulang kahong cake. Iyun ang tanging handa na pinagsaluhan namin. Wala maski pansit o spaghetti. Wala ring mga bisita. Sina Tito Ating, Tito Joel at Tita Beng lang ang naroon. Na pawang mga kasama namin sa bahay. May kumislot na awa sa dibdib ko dahil bigla kong naalala ang kwento palagi nina Mama tungkol kay Ryan. Na sardinas daw ang handa nito nang mabinyagan. Na kumpara sa akin, hindi nagkaroon ng marangyang selebrasyon ang kapatid ko maski noong first birthday niya.

Habang nilalantakan naming dalawang magkapatid ang cake, pumunta sa kwarto sina Papa at Mama. Nagsarado ng pinto. Sa mura kong edad, hindi man nila direktang sabihin, naaamoy ko ang umaalingasaw na problema sa pagitan nilang dalawa. Pansin ko iyun sa taas ng kanilang boses kapag nag-uusap sila sa cellphone. O sa kunot at gusot ng kanilang noo nang mag-usap sila nang pabulong di kalayuan sa harap namin. Pati sa nagbabagong pagkain na inihahain ni Mama sa hapag-kainan, pansin na pansin ko iyun.

Makalipas ang ilang minuto, lumabas si Papa sa kwarto sabay bitaw ng mga salita: “Pupunta tayong Lucena. Mag-impake kayo.”

Isa ako sa tatlong unang nagkaroon ng cellphone sa aming magkakaklase pagtuntong ng Grade 5. MyPhone ang tatak. De-keypad. Regalo ni Papa. Madalas na kasi akong nasa galaan noong Grade 4. Ginagabi sa pag-uwi. Sa tuwing matatapos ang klase, pumupunta kaming dalawa ng kaibigan kong si Lloyd sa SM Lucena o Bird’s Park, isang mini-zoo na nagkakanlong sa Village of St. Jude. Kagaya ng inaasahan, nagiging astig ang mga estudyanteng may bagong accessories. Tila artistang pinagkakaguluhan. Dadagsain ka ng mga pakiusap na pahiramin mo sila. Kaya lumipat man sa bagong paaralan si Lloyd, nagkaroon pa rin ako ng mga bagong kaibigan. At isa na doon ang transferee na si Mark.

“Patugtog ka nga, tol,” sabi niya. Nasa likuran ko siya. Wala kaming subject teacher noon. Inutusan lang ‘yung secretary namin na sulatin sa pisara ang partikular na paksang nasa teksbuk sa araw na ‘yun. Tapos, kokopyahin namin.

Medyo nag-alinlangan akong sundin si Mark. Sinuyod ko muna ang paligid. Hinanap kung may naglilista ng maiingay. Una kong pinuntirya ng tingin ang valedictorian ng klase. Mahirap na. Baka hindi agad makauwi dahil pagsusulat ng sangkaterbang “I will not be noisy again” sa limang pahina ng intermediate pad. Pero mukhang wala naman. Kaya pumili na ako ng kantang nasa files ko.

“Bakit ‘yan? Pangmatanda ‘yan e. Palitan mo.”

Nagsitinginan lahat ng kaklase ko sa direksyong kinauupuan ko.

“Wala na akong ibang kanta, tol,” sabi ko nang medyo nahihya, “puro ganyan pinalagay ng papa ko. Di naman ako marunong mag-download.”

Kinahapunan, pagkatapos ng klase, sinamahan niya ako sa isang computer shop. Nagpa-download kami ng kanta. Tres kada isa. Bagsakan nina Francis Magalona. Simpleng Tao, Walang Natira, Upuan na pare-parehong kanta ni Gloc 9. Kabet ng Gagong Rapper. Pangarap Lang Kita ng Parokya ni Edgar. Tapos, tumambay muna kami para magmeryenda. Pinatugtog namin ang mga kantang pina-download namin. Sa pagi-pagitan ng pagnguya ko ng sitsirya, panay naman ang sipa at suntok ni Mark sa hangin. May sinusundang ritmo ang bawat galaw niya. Noon ko nalamang nagka-karate pala siya. At kata daw ang tawag sa ginagawa niya.

Nakakahalina ang mga kwento ni Mark tungkol sa karanasan n'ya bilang karatista. Lalo na 'pag dumadako ang kwento n'ya sa mga nadaluhan niyang kompetisyon. Gusto kong makaramdam ng sense of achievement dahil hindi ko 'yun maramdaman sa mga academic activity. Naisip kong baka ang apat na sulok ng dojo ang magbigay sa akin niyon.

Napapayag ko si Papa na mag-enroll ako sa Karate School dalawang linggo bago matapos ang school year ng Grade 5. Si Mama, medyo alanganin. Baka raw hindi kayanin ng budget. Dadami ang gastusin. Lalo pa at naisilang na ang bunsong kapatid naming si Vicky. Ipinaalala ni Mama ang layunin ng paglipat namin sa Lucena: makapag-ipon para matapos ang sariling bahay na pinapagawa sa Atimonan. Pero sa huli, si Papa pa rin ang nasunod. Ang dahilan n'ya, para daw may pagkaabalahan ako sa darating na bakasyon; hindi 'yung nakatengga lang sa bahay.

Bukod sa akin, nagpa-enroll din ang kaklase kong si Neil. Bale sa aming section, tatlo na kaming nagka-karate. Ako, si Neil, at si Mark—na mas nauna sa amin nang ilang buwan. Laging naroon sa sulok ng pagkatao ko ang excitement at eagerness tuwing uuwi sa hapon. Kapag nakatoka ako sa cleaners, tumatakas ako. Maghahabi na lang kinabukasan ng mga kapani-paniwalang dahilan para makalusot kay Ma'am sakaling magtanong. Ang problema, nagkakaubusan ng idadahilan. Nakakapagmulta tuloy.

Noong unang araw ng practice, parang gusto ko nang sumuko. Sa laki ng katawan ko, stretching pa lang, maantak na. Lawit agad ang dila. Sinamahan pa ng push up, split, at sit up. Mangiyak-ngiyak na ako. Tapos kinabukasan, sumakit buong katawan ko. Natural daw 'yun sabi ni Shihan Rolly pati ng iba pang kasamahan. Lalo pa at hindi naman ako babad sa ehersisyo.

Ganun ang naging takbo ng maghapon ko. Magpapalit lang ng uniporme sa bahay tapos diretso na sa dojo na nagkakanlong sa Alpsville III malapit sa MMG General Hospital. Naglalakad lang ako mula RGR dahil malapit lang naman. Naisip kong malaking tulong din. Bukod sa nakakatipid, mapapabilis pa ang pag-impis ng tiyan ko. Pag-uwi nang alas-otso o alas-nwebe ng gabi, ganun uli. Lakad pa rin.

Nababalutan ng matitinis na sigawan ang covered court ng Malusak National High School. Kanya-kanyang cheer ang bawat grade level para sa kanilang pambatong koponan sa basketball. Iba-iba ang paraan. May mga babae at binabaeng isinisigaw ang pangalan ng crush nila. May ilan na nagdala pa ng improvised banner at poom poom. At syempre, mas bongga ang pakulo ng mga nasa higher level. May dala pang bass drum at triple drum habang isinasabay sa kada palo ang kanilang chant.

Ang ilang classroom officer naman, nakaantabay sa bench para kung sakaling mauhaw—o kung may iba pang kailanganin ang mga player—mabilis silang makakatugon sa hihingin ng mga ito. Sa pagkakataong 'yun, nasa classroom ako. Nag-iisa. Iniisip kung ano kaya ang pakiramdam na maging bida; 'yung hinahanggan at tinitilian ng maraming tao kapag naroon sa court; ikaw ang nagdadala ng bola o ang titira mula sa three points line?

Nang matapos ang school year, namroblema ako. Sa loob kasi ng dalawang buwang bakasyon, sa Tayabas na daw kami magpa-praktis. Sa YMCA building. Na malayo syempre sa bahay namin. Mahagad sa pamasaha. Apat na sakay ang kailangan. Balikan. Napilitan kaming mag-one-two-three ni Neil noong unang araw dahil parehong kulang ang budget namin. Hindi ko alam kung magkano ang kabuuang pamasaha papuntang Tayabas at pabalik sa RGR. Hindi rin kasi ako nakahirrit kay Mama na dagdagan ang ibinigay niyang pera dahil may alitan sa pagitan nila ni Papa.

Sobrang laki ng bagong dojo. Halos malapit na sigurong maging kasinlaki ng Quezon Convention Center. Kaya triple na ang pagod kaysa sa dojo na pinagpapraktisan namin sa bahay ni Shihan Rolly sa Alpsville III. Ang sit up, split, at push up, nadagdagan ng makabugbog-bagang pag-jogging.

Nang mag-break time, hindi kami makabili ng meryenda ni Neil dahil mawawalan na kami ng pamasahang pabalik sa Lucena Town Proper. Nagpanggap na lang kaming busog. Umiiwas sa mga kasamahang kumakain. Nakakahiya naman kasing mangutang. Wala pa kaming gaanong kakilala. Hindi umattend si Mark. Buti na lang, pinabaunan ako ni Mama ng kalahating litrong tubig. Na mabilis ko rin namang naubos sa sobrang pagod. Pero to the rescue ang Max's Restaurant dahil pwede pala doong mag-refill o humingi ng tubig maski outsider o hindi umorder ng pagkain.

Pagkatapos ng practice, magkakasama kaming bumyahe pabalik sa bayan ng Lucena. Hindi naman kami inabot ng gabi. Bandang alas-kwatro nang magkahiwa-hiwalay kami doon. Kahit hindi pa lubos na nakapagpahinga, naglakad na si Neil papuntang Cotta. Ako ang mas kawawa. Halos tatlong kilometro pa ang lalakaran ko bago makarating sa amin sa RGR. Habang palapit nang palapit sa destinasyon, lalong namimitig ang muscle ko sa hita. Pakiramdam ko, 'yun ang pinakamahabang hapon sa buong buhay ko.

Hindi na nagpatuloy pa si Neil nang sumunod na araw. Magastos daw. Hindi niya kakayanin. Saka sapat na raw 'yung mga natutuhan n'ya. Pwede namang mag-self practice, dagdag pa niya.

Ako, tuloy pa rin. Nakapagbayad na kasi ako para sa buwan ng Abril at Mayo noong mismong araw na nag-enroll ako. Nabigyan na rin ako ni Mama nang sapat na pamasahang noong mga sumunod na araw. Pero hindi pa rin maiwasang hindi siya umangal. May mga araw na pinakikusapan niya akong lumiban muna sa practice dahil nagigipit. Syempre, nasa kanya ang burden ng pagba-budget ng pera e. Kaya bukod sa "ingat ka", laging naroon ang kasunod na katagang "tipirin mo 'yan, ha".

Mabuti na lang, naging alternate ang pagpa-practice sa YMCA. Hindi na araw-araw. Marami rin kasing umangal na malayo ang lugar at mahagad sa pamasahang. Kaya may mga araw na sa bahay na lang ni Shihan Rolly ginaganap ang practice. Sobrang pabor sa akin dahil nga walking distance lang mula sa bahay. Kahit bente pesos lang ang dala ko, walang problema. Basta may pambili ng 12 oz neon colored icy drinks with high fructose corn syrup, water, citric acid, natural and artificial flavors, quillaia extract, sodium benzoate, yucca extract and Red 40 o mas kilala sa tawag na Slurpee. Self-service ang pagkuha ng naturang produkto sa granita machine. Kaya ang ginagawa namin—lalo na 'pag maraming ina-accommodate na customer ang cashier—pupunuin namin ang lalagyang plastic cup. Babawasan nang kalahati ang kinuhang 12 oz Slurpee para tikman. Tapos, kukuha uli nang panibago para punuin ang plastic cup saka didiretso sa counter para magbayad.

Maagap na ipinakilala sa akin ang larong basketball. Laging laman ng mga liga si Papa sa Pasig noong kabataan niya. Nasa tiyan pa lang ako ni Mama, bumili na siya ng bola para sa akin. Nakamulatan ko habang unti-unting lumalaki ang mga poster nina Allen Iverson at Kobe Bryant sa mga dingding ng tinitirhan naming bahay sa Guadalupe. Kapag naman ipapasyal niya ako sa kung saang lupalop ng Metro Manila, hindi pwedeng hindi maisisingit ang mga highlight sa NBA at PBA. Pati ang mga kwento ng laro niya noong kabataan. Kung gaano niya nagagampanang mabuti ang pagiging point guard. Palibhasa'y may kaliitan noon kaya maliksi ang galaw.

Pero hindi umayon ang kagustuhan ni Papa na mahumaling ako sa larong kinahumalingan niya. Mas nawili ako nang ilang taon sa paglalaro ng mga larong kalye kagaya ng habul-habulan, sipa, tagu-taguan, patintero, finish, at tumbang preso. Sa halip din na manood ng NBA o PBA, mga

pelikula ni Jackie Chan sa SNBO at Kapuso Movie Festival ang inaabangan ko. Drunken Master, Wheels on Meals, Rush Hour trilogy, Robin-B-Hood, Spy Next Door, Project A, Dragon Forever, Mr. Nice Guy, Heart of Dragon, at The Karate Kid na isa rin sa malaking salik kung bakit ginusto kong mag-karate. Noong mga unang linggo ko sa Lucena, inabangan ako ng dalawang Grade 6 students sa labas ng Kanlurang Mayao Elementary School kung saan ako nag-transfer. Sinabayan akong maglakad. Inakbayan. Hiningi ang tira kong baon sabay tutok ng matulis na bagay sa tagiliran ko.

Wala akong maalala na kinaadikan kong gamitin ang bolang regalo ni Papa. Sa katunayan, ibang tao ang nakinabang niyon. Kapit-bahay namin. Nang malamang may bola kami, araw-araw pumupunta sa bahay para humiram. Pinagbigyan naman nina Papa. Kaysa nga naman daw alikabukin lang sa kwarto. Ang kaso, isang araw, nawala ang bola. At doon na nag-umpisang umusal ng mga pasaring at panghihinayang si Papa. Na kesyo sayang daw ang laki ng katawan ko. Na bakit nga ba daw hindi ko pinursigeng matutong maglaro samantalang siya, halos noong kaedadan ko, lagi nang nasa court. Maswerte nga raw ako at may sariling bola na agad. Hindi katulad niya. Kapag hindi sa kanya inihahabilin ang bola ng mga manlalarong mas matanda sa kanya ng ilang taon, hindi siya nakakapaglaro. Kaya ang ginagawa niya ‘pag nasa kanya ang bola, sinusulit niya talaga ang pagkakataon. Maagap pa lang, pupunta na sa court para mag-ensayo. Sa hapon naman, gagabihin siyang umuwi. Kasabay niyang mag-eensayo ang mga kapwa niya baguhan. Hanggang sa natuto nga siya. Hanggang sa isinasali na rin siya sa liga o sa first five kapag may mga dumadayo sa kanila para makipagpustahan.

Isang hapon, malapit na noon ang fiesta ng Lucena, matatapos na ang practice sa YMCA, nahagip ng usapan namin ang tungkol sa libreng rides sa perya malapit sa Pacific Mall. Dahil ang ilan sa amin ay mga hamaps-lupang nilalang na hayok sa pambatang aliwan, hindi namin pinalampas ang pagkakataon, sumugod kami. Pagdating namin sa lugar, andami agad tao. Mahaba ang pila sa lahat ng available rides. Horror train, roller coaster, ferris wheel, carousel, viking, octopus rides, duyan rides, at iba pa. Horror train muna ang pinili naming pilahan dahil medyo maikli doon ang pila. Ansaya naming lahat pagkasakay. Sigawan ang mga tao. Pagkapasok ng tren sa nagpapanggap na kwebang gawa lang naman sa pinagtagpi-tagping plywood, labasan ang mga nananakot. Bayolente ang ilan. Nagulat ako nang biglang piliting hilahin ng isa sa mga nananakot ang kamay ng katabi kong si KC. Halos mahulog siya mula sa kinauupuan. Mabuti na lang, maagap siyang napakapit sa railing. Pagkalabas namin, bago kami pumila sa roller coaster, nahagip ng tenga ko ang reklamo ng ilang babae na hinipuan daw sila ng mga nanakot.

Nabura ang mga inipon kong saya sa peryahan pagdating sa bahay. Naabutan ko sa terrace ng bahay sina Ryan at Mama na karga si Vicky. Tahimik silang pareho. Hindi pa man ako nagtatanong, alam ko nang may problema.

“Lilipat na tayo ng bahay,” sabi ni Mama.

“Philippines is Nike’s third largest basketball market after the US and China,” sabi ni Joaquin M. Henson sa kanyang artikulong “Why Filipinos love basketball”. Pero sa usapin ng ranking sa FIBA, malayo ang agwat ng husay natin sa dalawang bansa. Lalo sa Amerika. Litaw na litaw ang kahinaan natin sa naturang larangan pagdating sa eksternal na kompetisyon. Noong 2019, kulelat ang Gilas sa FIBA. Pero noong taon ding ito, malaki ang naging bahagi ng arnis, athletics, dance sport, wushu, boxing—na pare-parehong nakasungkit ng mga gintong medalya—para maiposisyon ang Pilipinas bilang overall champion sa 2019 SEA Games. Siguro, dapat ding

ikonsidera ang mga sports kung saan tayo nakakalamang. Bukod sa weightlifting at boxing, nangibabaw din ang skateboarding at gymnastic sa nakaraang 2020 Olympic Games.

Nakakalungkot na hindi naibabalanse ang pagbibigay ng suporta para sa mga kabataan na ang kinahuhumalingang sports ay iyong mga hindi popular. Kaya magandang itanong: na baka basketball ang numero unang kinawiwilihan ng mga Pilipino ay dahil wala naman silang ibang option. Iyo't iyon ang available at accessible. Subukan mong maglagay ng skate park sa kada barangay. O accessible na gym at dojo sa bawat bayan. O kaya mag-deploy ng mga public instructor na magtuturo ng dance sports at arnis. Makakatulong din ang paglulunsad tuwing fiesta ng mga liga na hindi lang eksklusibo para sa mga manlalaro ng basketball, volleyball at badminton. Ewan ko lang kung hindi 'yan dagsain ng mga taong may kinikimkim na passion sa iba't ibang larangan ng sports.

Hindi na daw magamapanan nang buo ni Mama ang trabaho bilang kasambahay kina Lola Nene dahil nahati ang oras niya simula nang maipanganak si Vicky. Kaya nagdesisyon silang palipatin na kami ng matitirhan. Ang inisyal na plano nina Mama at Papa, umuwi na lang uli sa Atimonan. Pero malapit nang magsimula ang klase noon. Kaya nagdesisyon na lang silang humanap ng mauupahang bahay sa RGR. Pagkatapos kong gumradweyt ng Grade 6, saka kami babalik sa Atimonan. Simula nang lumipat kami ng bahay, nagkaroon ng malaking pagbabago sa aming buhay. Kailangan ko nang ituon ang oras sa mga bagay na higit na mahalaga, o mas tamang sabihing higit na praktikal. Hindi ko na naipagpatuloy pa ang pagka-karate. Pakiramdam ko noon, may malaking bahaging ninakaw sa pagkatao ko. Magkahalong lungkot at panghihinayang ang lagi kong nararamdaman tuwing maiisip na hindi ko man lang nasukat ang sariling kapasidad dahil hindi ko naranasang lumaban sa mga kompetisyon at mag-uwi ng mga medalya.

Nang makabalik kami sa Atimonan, lalong nalusaw ang posibilidad na makabalik ako sa pagka-karate. Ilang taon na lang, magiging alipin na ako ng trabaho. Malabo nang maging bida sa mga sport fest o intrams. Sa katunayan, noong first year college, scorer lang ang naging ganap ko. Halos mamuti ang palad ko at braso dahil maghapon nakababad sa chalkboard. Pagkatapos ng event, tutulong naman sa paglilinis ng court. Pero ayos lang, hindi na naman ako bata para ikulong sa makitid na pananaw na limitado lang ang benepisyo ng sports sa mga karangalan o papuring matatanggap tuwing may kompetisyon lalo na noong atakehin ng stroke si Papa kamakailan. Kaya nang bumili ako ng bisikleta, sinabi ko sa sarili na higit sa medalya at titulo, malusog na buhay ang kailangan kong makamit.